

**ХАРКІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХАРЧУВАННЯ ТА ТОРГІВЛІ**

ОЛЬШАНСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ

УДК 658.152:658.87

**УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ
З ФОРМУВАННЯ РОЗДРІБНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ МЕРЕЖІ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2008

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському державному університеті харчування та торгівлі Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент

Яцун Леонід Миколайович

Харківський державний університет харчування та торгівлі, завідувач кафедри менеджменту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор

Трийд Олександр Миколайович,

Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України, завідувач кафедри фінансів

кандидат економічних наук, доцент

Коюда Олександр Павлович,

Північно-східний науковий центр НАН України,

вчений секретар центру

Захист відбудеться «19» травня 2008 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.088.02 у Харківському державному університеті харчування та торгівлі за адресою: 61051, м. Харків, вул.. Клочківська 333, ауд. 45.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського державного університету харчування та торгівлі за адресою: 61051, м. Харків, вул.. Клочківська 333.

Автореферат розісланий «19» квітня 2008 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Н.Л. Савицька

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стратегія економічного зростання та інтеграції України до світового економічного простору передбачає забезпечення конкурентоспроможного рівня розвитку підприємств усіх галузей економіки, особливо підприємств торгівлі, які є найбільш наближеними до споживача і задовольняють попит на різноманітні товари та послуги. В умовах ринкових перетворень принципово змінюється інвестиційна політика торговельних підприємств: відбувається перехід від макро- до мікроструктурного рівня інвестування; вільного нерегульованого розвитку окремих торговельних одиниць до узгодженої діяльності органів місцевого самоврядування та підприємств по формуванню роздрібно-торгівельної мережі. Підприємства стають основними інвесторами і вже сьогодні інвестують в основний капітал 70 % інвестицій.

Разом з тим, сучасний стан торгівлі та роздрібно-торгівельної мережі характеризується старінням основних фондів, незадовільними темпами їх оновлення та уповільненою динамікою розвитку, суттєвим відставанням від соціально-економічних нормативів споживання товарів та послуг. Незважаючи на певні позитивні зрушення, Україна сьогодні ще не досягла нормативного рівня споживання основних видів товарів: на 36 % скоротилась роздрібно-торгівельна мережа, рівень забезпеченості населення торговими площами становить 50-60 % від нормативів і є в 3-5 разів нижчим, ніж в економічно розвинених країнах.

Дослідження теоретичних та практичних проблем розвитку торгівлі, формування роздрібно-торгівельної мережі та інвестиційних процесів відображені у працях вітчизняних та зарубіжних вчених: А. Амоші, І.Бланка, М. Виноградського, Г. Губерної, Б. Данилишина, В. Карсекіна, М. Крейніної, О.Носової, В. Пили, Д. Стеценка, О. Тридіда, І. Школи, А. Гранберга, О.Донічева, Х. Армстронга, М. Дайлами, Л. Ларуша та ін.

Незважаючи на високий науковий рівень, та глибину теоретичних і прикладних досліджень окремих напрямів та факторів галузевих і регіональних економічних процесів, питання інвестиційної діяльності підприємств торгівлі потребують додаткового дослідження та науково-методичного обґрунтування, зокрема, ретельного вивчення вимагають проблеми узгодженості інтересів населення, держави та підприємств, форм інвестування та механізмів управління роздрібно-торгівельною мережею.

Розв'язання складних соціально-економічних проблем підвищення якості торговельного обслуговування населення, формування локальних споживчих ринків, розширення роздрібно-торгівельної мережі можливе за умов суттєвої активізації інвестиційної діяльності підприємств торгівлі на принципах поєднання ринкового та регульованого управління, що зумовило вибір теми дисертаційної роботи, її мету та завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Напрямок дисертаційного дослідження пов'язаний з тематикою науково-дослідних робіт кафедри менеджменту Харківського державного університету харчування та торгівлі, зокрема з бюджетними науково-дослідними темами: №15-03-04Б «Розробка рекомендацій з проектування функцій управління в сфері гостинності» (особистий внесок полягає у дослідженні функцій управління, які сприяють інвестиційній активності підприємств торгівлі); №27-05-06Б «Проектування структур управління підприємств ресторанного господарства» (особистий внесок полягає у дослідженні і виявленні факторів, які використовуються при визначенні рейтингу інвестиційної привабливості); №06-07-09Б «Планування та розміщення торговельних мереж у населених пунктах», номер державної реєстрації 0105U007671 (особистий внесок полягає в обґрунтуванні методики формування інвестиційної політики стратегічного розвитку роздрібною мережі).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є теоретичне узагальнення та розробка науково-методичного обґрунтування стратегій і форм інвестиційної діяльності підприємств з формування роздрібною торговельною мережі.

Реалізація мети дисертаційної роботи зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- провести критичний аналіз результатів досліджень представників різних наукових шкіл і систематизувати методичні підходи до проблем територіально-галузевого розвитку торгівлі;
- здійснити моніторинг сучасного стану і тенденцій розвитку мережі підприємств торгівлі як соціально-економічних систем та об'єктів інвестування;
- визначити чинники соціального, демографічного й економічного характеру, які зумовлюють функціонування локальних споживчих ринків і визначають інвестиційну діяльність підприємств торгівлі;
- дослідити сучасні проблеми інвестування розвитку торгівлі на рівні областей, адміністративних районів та окремих підприємств і визначити їх інвестиційну привабливість;
- обґрунтувати рекомендації щодо підвищення ефективності інвестиційних процесів в торгівлі, оптимізації форм та джерел інвестування розвитку роздрібною торговельною мережі;
- розробити стратегії інвестування розвитку роздрібною торговельною мережі та засади функціонування регіональних інвестиційних фондів розвитку торгівлі як перспективної форми інтеграції зусиль підприємств та територіальних органів управління.

Об'єкт дослідження – процес інвестування розвитку роздрібною торговельною мережі

Предмет дослідження – методи та інструменти управління інвестиційною діяльністю підприємств з формування роздрібною торговельною мережі.

Методи дослідження. Для досягнення мети дисертаційної роботи використано широкий спектр загальнонаукових методів. Розв'язання поставлених завдань базувалось на застосуванні

системного підходу до вивчення економічних явищ. При дослідженні теоретичних аспектів інвестиційної діяльності були використані методи індукції та дедукції, які дали можливість визначити загальні тенденції інвестиційної діяльності; а також методи теоретичного узагальнення, що дозволили розкрити сутність і зміст інвестиційної діяльності підприємств роздрібно-торговельної мережі. Для оцінки стану та інвестиційного забезпечення розвитку роздрібно-торговельної мережі використано статистичні методи: групування, порівняння, середніх величин, динамічних рядів, індексний метод. З метою встановлення кількісного зв'язку між факторами, що впливають на розвиток мережі підприємств торгівлі, застосовано метод кореляційно-регресійного аналізу. Для розробки інтегральної методики визначення інвестиційної привабливості підприємств роздрібно-торговельної мережі використано метод бальної стандартизації показників досліджуваних явищ. Завдання з удосконалення механізму управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі вирішені за допомогою методів стратегічного планування та прогнозування. Обробку інформаційних матеріалів виконано з використанням сучасних інформаційних технологій і програм.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в розвитку й уточненні теоретичних положень і розробці науково-методичних рекомендацій щодо управління інвестиційною діяльністю підприємств роздрібно-торгівлі із формування торговельної мережі.

У процесі роботи одержано такі найсуттєвіші результати:

вперше:

– розроблено науково-методичне забезпечення управління інвестиційною діяльністю підприємств торгівлі з розвитку роздрібно-торговельної мережі на основі соціально-економічних нормативів та формування регіональних інвестиційних фондів розвитку торгівлі, що дозволяє комплексно розвивати місцеві споживчі ринки та поєднувати інтереси його учасників;

удосконалено:

– методичні підходи до розробки інвестиційних стратегій розвитку підприємств роздрібно-торгівлі, які, на відміну від існуючих, систематизують завдання з формування роздрібно-торговельної мережі для регіонів з різним рівнем економічного розвитку та урахуванням основних факторів впливу соціально-економічного, політико-правового та демографічного характеру;

– економіко-математичні моделі оцінки ефективності інвестиційних проектів розвитку територіальних та корпоративних торговельних мереж при одночасній реалізації декількох інвестиційних проектів та обмеженості фінансових ресурсів;

набули подальшого розвитку:

– обґрунтування економічної сутності поняття «роздрібна торговельна мережа» як складної соціально-економічної системи, яка покликана вирішувати завдання комплексного задоволення попиту споживачів конкретної територіальної одиниці і потребує узгодження планування та інвестування підприємств роздрібною торговельною мережі та органів місцевого самоврядування;

– визначення категорії «інвестиційна привабливість торговельної мережі» як сукупності соціально-економічних характеристик діяльності торговельних підприємств певної території, що відповідають вимогам споживача й інвестора та забезпечують досягнення ефекту синергії від купівлі товару і здійснення інвестицій;

– класифікація чинників, які впливають на розвиток роздрібною торговельною мережі та дослідження механізму їх дії, що дозволяє моделювати показники інвестиційної привабливості торгівлі різних груп територіально-економічних одиниць залежно від рівня соціально-економічного розвитку та стану роздрібною торговельною мережі.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в розробці методичних рекомендацій щодо вдосконалення управління інвестиційною діяльністю підприємств роздрібною торгівлі.

Результати досліджень були практично втілені в діяльність Управління споживчого ринку Дніпропетровської облдержадміністрації (довідка №2к/14-547 від 16.10.2006), а також підприємств м. Харкова ТОВ «ЕЛІТСЕРВІС ПЛЮС» (довідка №15 від 17.11.2007), ПП «Райдер Про» (довідка №4/07 від 05.09.2007), м. Дніпропетровська ТОВ Магазин № 272 «Гастроном» (довідка № 15/06 від 15.02.2007) та отримали позитивну оцінку керівників і фахівців зазначених підприємств. Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес кафедри менеджменту Харківського державного університету харчування та торгівлі, зокрема при викладанні дисциплін «Інвестиційний менеджмент» та «Інноваційний менеджмент» (акт про впровадження від 28.09.06.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійного наукового дослідження. Теоретичні обґрунтування, практичні розробки, висновки та рекомендації, що містяться у роботі, одержані автором самостійно на основі аналізу та узагальнення теоретичного і практичного матеріалу. Праць за темою дисертації опублікованих у співавторстві немає.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертації обговорювались та отримали позитивні відгуки на IV Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених «Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку України» (Дніпропетровськ, 19–20 квітня 2006 р.), на II Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Соціум. Наука. Культура» (Київ, 29–31 січня 2007 р.), на Міжнародній науково-практичній конференції

«Туризм і ресторанний бізнес: сучасні тенденції та перспективи розвитку» (Київ, 7–9 лютого 2007 р.), на Міжнародній науково-практичній конференції «Современные научные достижения 2007» (Дніпропетровськ, 1–14 лютого 2007 р.), на II Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Українська наука в мережі Інтернет» (Київ, 26–28 лютого 2007 р.), на Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій 40-річчю Харківського державного університету харчування та торгівлі «Стратегічні напрями розвитку підприємств харчових виробництв, ресторанного господарства і торгівлі» (Харків, 17 жовтня 2007 р.) та на дев'яти щорічних науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Харківського державного університету харчування та торгівлі (Харків, 1998–2007 рр.).

Публікації. За матеріалами дисертації опубліковано 12 наукових праць загальним обсягом 3,8 д.а. у тому числі 6 статей у наукових фахових виданнях і 6 тез доповідей конференцій

Обсяг та структура роботи. Дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та додатків. Обсяг текстової частини становить 177 сторінок машинописного тексту, дисертація містить 22 таблиці, 24 рисунки та 11 формул. Список використаних джерел налічує 175 найменувань розмішених на 15 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено основні положення наукової новизни, теоретичне і практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію основних положень роботи.

У **першому розділі «Теоретичні основи інвестиційної діяльності підприємств роздрібно-торговельної мережі»** викладено результати дослідження теоретичних основ інвестиційної діяльності підприємств торгівлі, визначено теоретичні засади та обґрунтовано методичні підходи щодо вдосконалення управління інвестиційною діяльністю підприємств роздрібно-торгівлі з формування місцевих торгових ринків та роздрібно-торговельної мережі.

У сучасних умовах першочерговим об'єктом інвестування розвитку торгівлі стає «роздрібно-торговельна мережа», під якою розуміється впорядкована сукупність різних за типами, розміром та спеціалізацією підприємств торгівлі, розташованих на певній території, і яка є складною відкритою соціально-економічною системою з новими якостями, не властивими окремим підприємствам як елементам системи.

Роздрібно-торговельна мережа формується для вирішення конкретних завдань забезпечення споживчого попиту, виконує різні за якісним і кількісним змістом функції торговельного обслуговування, пріоритетність яких визначається економічними, соціальними,

демографічними та іншими чинниками, і створює відповідну інфраструктуру для забезпечення виконання цих функцій на основі поєднання інтересів споживачів і підприємців.

Процес інвестування розвитку роздрібно-торговельної мережі потребує застосування механізму ефективного територіально-галузевого управління, спрямованого на відтворення структури соціально-економічної системи регіону, окремих секторів і галузей економіки, внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків її елементів під впливом конкретних суспільних закономірностей. Якісний потенціал місцевої торгівлі, як виробника торговельних послуг, визначається здатністю даної сукупності торговельних підприємств задовольняти сукупні потреби покупців певної території та забезпечувати конкурентоспроможність підприємств торгівлі на тривалий період.

Сучасні галузеві тенденції та територіальний дисбаланс розвитку торгівлі й роздрібно-торговельної мережі спричиняють відставання рівня місцевих споживчих ринків від потреб населення і свідчать про необхідність цілеспрямованої розробки стратегій інвестування підприємств торгівлі. Розрахунки виявляють, що фізичні обсяги товарообороту роздрібно-торгівлі та споживання основних груп товарів у 2006 році не перевищують 40–65 % від рівня споживання 1990 року, роздрібно-торговельна мережа не відповідає нормативам, значення асиметрії показників торгівлі на душу населення відрізняється за регіонами України в 7–8 разів.

.Незважаючи на соціально-економічні проблеми розвитку торгівлі, ця галузь економіки є досить привабливою для інвесторів. Під інвестиційною привабливістю локальної торговельної мережі пропонується розуміти сукупність соціально-економічних характеристик діяльності торговельних підприємств певної території, що відповідають вимогам споживача й інвестора, а також забезпечують досягнення ефекту від вкладень інвестицій та господарської діяльності підприємств торгівлі.

Дослідження виявляють, що залежно від рівня економічного розвитку та конкретних особливостей регіони країни за рівнем розвитку торгівлі та інвестиційної привабливості суттєво відрізняються і поділяються на групи-кластери з характерними рисами. На основі оцінки показників інвестиційної привабливості галузей і територій формується регіональна інвестиційна політика розвитку роздрібно-торговельної мережі як система довгострокових цілей, основних напрямів та заходів для забезпечення інвестування в торгівлю на принципах не ресурсного, а стратегічного підходу до розвитку галузі з метою досягнення соціально-економічного ефекту.

Застосування взаємодоповнюючих системних принципів при дослідженні інвестиційної сфери торгівлі дозволяє визначити її основні підсистеми та резерви отримання ефекту синергії від їх узгодженої діяльності, сформувати структурно-функціональну основу процесу управління інвестиційним забезпеченням територіально-

галузевого розвитку торгівлі, усунути асиметрію на адміністративно-територіальному рівні та сформулювати завдання активізації інвестиційних процесів у торгівлі.

Вирішення зазначених проблем можуть здійснювати територіально-галузеві агентства інвестицій як органи дослідження формування потреб споживачів, експертизи проектів та моніторингу реалізації пріоритетних інвестиційних проектів для конкретного регіону.

У другому розділі «Оцінка інвестиційного забезпечення розвитку роздрібно-торговельної мережі» досліджено економічні процеси розвитку вітчизняної торгівлі, функціонування мережі підприємств роздрібно-торгівлі та ефективність форм інвестування розвитку підприємств торгівлі.

Дослідження та аналіз стану розвитку торгівлі в областях України, адміністративних районах Харківської та Дніпропетровської областей дозволили виявити сучасні тенденції розвитку національного та регіональних споживчих ринків, які сьогодні характеризуються стабілізацією і позитивною динамікою порівняно з перехідним періодом, коли мали місце певні деформації цих ринків, досягненням більш обґрунтованого співвідношення споживання продовольчих і непродовольчих товарів (відповідно від 63 та 37 % у 1995 р. до 38 та 62 % у 2006р.). Конкретні тенденції виявлено за групами продовольчих товарів щодо відповідності рівня їх споживання фізіологічним нормам, зокрема з'ясовано, що фактичне споживання основних продуктів харчування ще суттєво відстає від раціональних норм, рекомендованих установами охорони здоров'я для різних вікових груп та соціальних верств населення. Разом з тим, проявляються і позитивні тенденції зростання роздрібно-торговельної мережі, подолання територіальних дисбалансів споживання, поліпшення системи торговельного обслуговування, що потребує дедалі більш активної торговельної та інвестиційної політики.

Аналіз структури джерел інвестування показав, що понад 70 % інвестицій становлять власні кошти підприємств, а це свідчить про послаблення впливу держави на інвестиційні процеси в торгівлі і про необхідність узгодження інтересів споживачів, підприємств та органів державного управління з розвитку місцевих споживчих ринків.

Дослідження джерел інвестування двадцяти обстежених підприємств торгівлі міста Харкова показали, що співвідношення надходження коштів з різних джерел залежить від розміру підприємства, організаційно-правової форми, капітальності споруди тощо.

Несприятливість інвестиційного клімату в Україні, і зокрема в торгівлі, пов'язана з високим рівнем інфляції, недосконалістю нормативно-правової бази, неефективністю податкової політики, нерозвиненістю ринку цінних паперів та іншими чинниками.

У ході дослідження територіально-галузевого розвитку торгівлі вивчено фактори, що впливають на формування місцевих інвестиційних ринків, покликаних сприяти створенню відповідної інфраструктури та формуванню роздрібно-торговельної мережі. Серед

найважливіших груп зазначених факторів впливу виділено, в першу чергу, макроекономічні, галузеві та регіональні, серед яких, зокрема, слід відзначити такі, як загальна економічна ситуація, нормативно-правова база, податкова політика, рівень доходів населення, стан матеріально-технічної бази тощо. З використанням методів кореляційно-регресійного аналізу встановлено кількісний взаємозв'язок між факторами, що впливають на показник товарообороту, як основний результат діяльності торгівлі та розвитку роздрібно-торговельної мережі, і розроблено багатофакторну економіко-математичну модель прогнозування розвитку торгівлі, яка може бути подана формулою:

$$y = 0.17x_1 + 3.31x_2 + 0.93x_3 + 0.47x_4 + 8.76x_5 - 4.19, \quad (1)$$

де y – середньодушовий товарооборот, грн.;

x_1 – валова додана вартість, грн. на 1 чол.;

x_2 – кількість об'єктів роздрібно-торгівлі, на 10 тис. чол.;

x_3 – забезпеченість торговою площею, м² на 1 тис. чол.;

x_4 – середньодушовий дохід населення, грн.;

x_5 – частка міського населення, %.

Перспективну потребу в торговій площі роздрібно-торговельної мережі пропонується визначати на основі існуючих соціально-економічних нормативів скорегованих на коефіцієнт споживчої активності населення та проектного навантаження на одиницю торгової площі.

З урахуванням зазначених факторів визначено комплексний показник інвестиційної привабливості торгівлі. Грунтуючись на результатах виконаних розрахунків, області України поділено на групи залежно від ступеня їхньої інвестиційної привабливості: високого, середнього та низького рівня. До першої групи з високим ступенем інвестиційної привабливості ввійшли: Донецька, Дніпропетровська, Харківська області та місто Київ. До другої групи з середнім ступенем інвестиційної привабливості ввійшли: Запорізька, Львівська, Одеська, Луганська, Полтавська, Київська, Вінницька області та Автономна Республіка Крим. Решту областей України віднесено до третьої групи з низьким ступенем інвестиційної привабливості, що потребує формування відповідних стратегій розвитку торгівлі.

При дослідженні управління реальними інвестиціями по формуванню роздрібно-торговельної мережі виділено етапи інвестиційного процесу на торговельному підприємстві з урахуванням особливостей функціонування та вирішення основних стратегічних й операційних завдань торговельних підприємств і форм державного регулювання інвестиційної діяльності.

На основі оцінки ефективності форм інвестування розвитку мережі підприємств торгівлі, встановлено, що одним із складних етапів інвестиційного процесу для формування та розвитку

роздрібної торговельної мережі є накопичення необхідних інвестиційних ресурсів, що потребує створення відповідних організаційно-управлінських структур.

Вирішення зазначеної проблеми можливе в об'єднанні зусиль підприємств торгівлі та регіональної влади щодо акумуляції та збереження накопичень підприємств та їхнього цільового використання для реалізації інвестиційних проектів і програм розвитку підприємств торгівлі (рис. 1).

Рис. 1. Механізм інвестиційного забезпечення розвитку роздрібної торговельної мережі

У третьому розділі «Стратегії управління інвестиційною діяльністю підприємств роздрібної торговельної мережі» обґрунтовано напрями підвищення ефективності інвестування розвитку мережі підприємств торгівлі та удосконалення територіально-галузевого управління цими підприємствами.

Розробка інвестиційної стратегії розвитку мережі підприємств роздрібної торгівлі має враховувати необхідність досягнення таких темпів і якості економічного зростання, які б узгоджували інтереси населення, держави, регіону і підприємств галузі. Інвестиції у підприємства роздрібної торгівлі з метою розширення роздрібної торговельної мережі мають вирішити проблеми створення такої інфраструктури, яка дозволить підвищити рівень і якість життя населення, а також сприятиме розвитку пов'язаних з торгівлею секторів економіки, оптимізації структури споживання товарів та послуг, підвищенню ефективності суспільного виробництва.

Для досліджуваних областей України – районів Харківської та Дніпропетровської областей – при розробці інвестиційних стратегій розвитку роздрібної торговельної мережі в короткостроковому періоді запропоновано відносно збільшення норми накопичення і темпів економічного зростання для слабо та середньо розвинених районів за рахунок відносного зниження норми накопичення і темпів розвитку районів-лідерів. Для довгострокового періоду рекомендовано збалансований відповідно до попиту населення розвиток торгівлі на інноваційній основі.

Запропонована матриця інвестиційних стратегій систематизує цілі та завдання розвитку торговельної мережі для різних груп регіонів з урахуванням стану і рівня розвитку торгівлі. Для районів-лідерів пропонується модернізаційно-інноваційна стратегія розвитку, для середньо розвинених – інноваційно-мобілізаційна, для районів-аутсайдерів – атакуюча, що передбачає досягнення соціально-економічних нормативів забезпечення населення торговою площею.

Як центральну ланку розробленого механізму акумуляції інвестиційних накопичень підприємств сфери торгівлі запропоновано формування регіональних інвестиційних фондів розвитку торгівлі з метою забезпечення умов для фінансування економічно вигідних

інвестиційних програм торговельних підприємств за допомогою пріоритетного фінансування високоефективних проектів і вигідного тимчасового розміщення вільних коштів підприємств, громадян та держави на цілі розвитку місцевого споживчого ринку. Деталізовано функції, алгоритм створення та функціонування регіональних інвестиційних фондів розвитку торгівлі, критерії ефективності й відбору інвестиційних проектів, форми управління та взаємодії підприємств торгівлі з органами місцевого самоврядування (рис. 2).

Розроблено економіко-математичну модель оцінювання ефективності інвестиційних проектів торговельних підприємств, яка враховує безперервний процес коливань обсягів накопичення коштів, швидкості вкладень та повернення інвестицій, вартість проекту, час окупності вкладених коштів та максимальну віддачу інвестиційного проекту. Термін окупності інвестиційного проекту пропонується розраховувати за формулою:

$$V_j(t) = \mu \sum_{m=0}^j I_m \left(1 - \exp \left(- \frac{t - (t_j + \tau_j)}{\gamma_j \tau_0 \alpha_1} \right) \right), \quad (2)$$

де V_j – термін окупності інвестиційного проекту;

I_m – величина вкладених коштів в m -й проект;

τ_j – момент часу закінчення вкладення коштів в j -й проект;

t_j – момент часу повернення вкладених коштів в j -й проект;

γ_j – інтегральний показник частоти інвестиційних вкладень в j -й проект;

μ – коефіцієнт граничного (максимального) повернення коштів;

α_1 – середньозважений коефіцієнт рентабельності видів торгівлі.

Рис. 2. Алгоритм створення і функціонування регіонального інвестиційного фонду розвитку торгівлі

Запропоновану економіко-математичну модель використано для розрахунку потреби адміністративних районів Харківської та Дніпропетровської областей в торговельних площах з метою досягнення соціально-економічних нормативів, обсягів спільного інвестування підприємств торгівлі, а також для визначення термінів окупності інвестиційних проектів. Розрахунки підтвердили доцільність інтегрування накопичень торговельних підприємств з метою подальшого фінансування високоприбуткових проектів, що дає додатковий ефект синергії і підтверджує обґрунтованість використання коштів регіонального інвестиційного фонду розвитку торгівлі.

Виходячи з розроблених стратегій розвитку роздрібно-торговельної мережі, концепції створення та функціонування регіонального інвестиційного фонду розвитку торгівлі, уточнено

та обґрунтовано механізм управління інвестиціями в місцеву торгівлю на основі критеріїв ефективності та конкурентоспроможності підприємств галузі. Цей механізм забезпечує ефективне функціонування торгівлі на основі поєднання галузевого та територіального підходів до управління через вирішення завдань соціально-економічного розвитку роздрібно-торговельної мережі як соціального індикатора.

Обґрунтовано структуру місцевих органів управління торгівлею з урахуванням нових функцій і завдань щодо формування локальних споживчих ринків, а також створення регіонального інвестиційного фонду розвитку торгівлі. Уточнено методика алгоритму визначення ефективності інвестиційних проєктів і вибору кращої альтернативи при обмеженості фінансових ресурсів та алгоритм розподілу результатів використання накопичень торговельних підприємств у регіональному інвестиційному фонді розвитку торгівлі. Запропоноване методичне забезпечення інвестиційних процесів підприємств торгівлі є дієвим засобом з формування та розвитку роздрібно-торговельної мережі.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання інвестиційного забезпечення формування та розвитку роздрібно-торговельної мережі. На підставі теоретичних та практичних досліджень проблем управління інвестиційною діяльністю підприємств роздрібно-торгівлі науково обґрунтовані та запропоновані до впровадження такі висновки:

1. Запропоновано розглядати роздрібно-торговельну мережу як складну територіально-галузеву систему, що призначена для вирішення конкретних завдань забезпечення попиту споживачів і виконує різні за якісним і кількісним змістом функції торговельного обслуговування, пріоритетність яких визначається економічними, соціальними, демографічними та іншими факторами. Торговельна мережа формується за територіальною або корпоративною ознакою і виступає самостійним об'єктом інвестування, створює відповідну інфраструктуру для забезпечення виконання своїх функцій з отриманням соціально-економічного синергетичного ефекту.

2. Визначено сутність поняття «інвестиційна привабливість локальної торговельної мережі» як сукупності соціально-економічних характеристик діяльності торговельних підприємств певної території на основі відповідності вимогам споживача й інвестора, а також досягнення ефекту від купівлі товару і вкладень інвестицій і включає три основні складові елементи: територіальну, галузеву та об'єктову привабливість торговельних одиниць.

3. Сформовано схему регулювання інвестиційного забезпечення формування та розвитку роздрібно-торговельної мережі. З метою реалізації завдань розвитку торгівлі розроблено

функції територіально-галузевого агентства інвестицій як органу дослідження, формування потреб, експертизи проектів та моніторингу реалізації пріоритетних інвестиційних проектів розвитку роздрібно-торговельної мережі та окремих підприємств для конкретного регіону.

4. Виявлено сучасні галузеві та територіальні тенденції розвитку регіональних і локальних споживчих ринків, динаміку зміни основних показників стану торгівлі, товарообороту, роздрібно-торговельної мережі, зокрема стосовно забезпечення торговими площами та соціально-економічних нормативів споживання товарів та послуг. Встановлено соціально-економічні фактори, що впливають на розвиток торгівлі та на базі цих факторів із застосуванням методу бальної стандартизації показників досліджуваних явищ визначено комплексний показник інвестиційної привабливості торгівлі різних територіальних одиниць.

5. З метою реалізації цілеспрямованих стратегій інвестування розвитку мережі підприємств торгівлі рекомендовано накопичувати тимчасово вільні інвестиційні ресурси підприємств торгівлі, інших юридичних та фізичних осіб, місцевих органів самоврядування і створювати регіональні інвестиційні фонди розвитку торгівлі, поєднуючи інтереси споживачів, підприємств та державних органів управління.

6. Запропоновано матрицю інвестиційних стратегій, яка систематизує цілі та завдання розвитку роздрібно-торговельної мережі для груп регіонів різного рівня соціально-економічного розвитку. Для районів-лідерів пропонується модернізаційно-інноваційна стратегія розвитку, для середньо розвинених – інноваційно-мобілізаційна, для районів-аутсайдерів – атакуюча.

7. Деталізовано функції, алгоритм створення та функціонування регіональних інвестиційних фондів розвитку торгівлі з метою забезпечення умов для фінансування економічно вигідних інвестиційних програм розвитку роздрібно-торговельної мережі. Запропоновано критерії ефективності та відбору інвестиційних проектів, форми управління та взаємодії підприємств торгівлі з органами місцевого самоврядування.

8. Розроблено методику та економіко-математичні моделі оцінювання ефективності інвестиційних проектів роздрібно-торговельної мережі, що враховують безперервний процес колювань обсягів накопичення коштів з урахуванням швидкості вкладень та повернення інвестицій, вартості проекту, часу окупності вкладених коштів та максимальної віддачі від інвестування, що приносить додатковий ефект і підтверджує доцільність використання коштів регіонального інвестиційного фонду розвитку торгівлі.

9. Обґрунтовано структуру місцевого управління торгівлею з урахуванням нових функцій управління інвестиційною діяльністю по формуванню роздрібно-торговельної мережі, пов'язаних зі створенням регіонального інвестиційного фонду розвитку торгівлі. Уточнено методичні підходи до визначення ефективності інвестиційних проектів та вибору кращої

альтернативи при обмеженості фінансових ресурсів з урахуванням показників інвестиційної привабливості адміністративних районів областей та ефективності функціонування торговельних підприємств.

Використання у практичній діяльності роздрібних торгових підприємств висновків та рекомендацій, викладених у дисертаційній роботі, дозволить поліпшити ефективність управління інвестиційною діяльністю підприємств роздрібною торгівлі, досягти позитивних економічних результатів у їх розвитку і сприятиме формуванню роздрібною торговельною мережі.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Ольшанський О. В. Інвестиційна підтримка підприємств торгівлі і харчування, шлях до розбудови Харківського регіону / О.В. Ольшанський // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – Вип. 137 – С. 86–92.

2. Ольшанський О. В. Методика розрахунку окупності капіталу при послідовній реалізації інвестиційних програм в торгівлі / О.В. Ольшанський // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – Вип. 154 – С. 78–84.

3. Ольшанський О. В. Стратегія удосконалення механізму управління торгівлею у регіоні / О.В. Ольшанський // Весник Международного Славянского университета. Серия «Экономика»..– 2002. Т. 5.– №5– С. 25–27.

4. Ольшанський О. В. Компьютерный алгоритм расчета колебаний окупаемости капитала при инвестиционных вложениях / О.В. Ольшанський // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Економічна серія: – Харків: ХНУ, 2002.– № 564 – С.400–406.

5. Ольшанський О. В. Особливості рейтингової оцінки інвестиційної привабливості регіонів / О.В. Ольшанський // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – Вип. 229, Т. 1. – С.64–68.

6. Ольшанський О. В. Концепція реалізації інвестиційних стратегій як засіб подолання розбалансованості рівнів розвитку регіонів // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – Вип. 228, Т. 1.– С. 149–153.

Друковані праці конференцій:

7. Ольшанський О. В. Концепція реалізації інвестиційних стратегій та функціонування регіонального інвестиційного фонду розвитку торгівлі: Матеріали VI всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених, [«Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку України»], (Дніпропетровськ, 19–20 квітня 2006 р.) – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – С. 85–88.

8. Ольшанський О. В. Реалізація інвестиційних стратегій як передумова створення програми сталого розвитку регіонів: Матеріали II всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. [«Соціум. Наука. Культура»], (Київ, 29–31 січня 2007 р.) – Київ: ТОВ «ТК Меганом», 2007. – С. 34–36.

9. Ольшанський О. В. Управлінські рішення підприємств торгівлі при реалізації інвестиційних проектів: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Современные научные достижения 2007»], (Дніпропетровськ, 1-14 лютого 2007 р.) Т. 1. Економічні науки. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2007.– С. 30–32.

10. Ольшанський О. В. Особливості інвестиційної політики підприємств ресторанного господарства: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Туризм і ресторанний бізнес: сучасні тенденції та перспективи розвитку»], (Київ 7–9 лютого 2007 р.), МОН України, КНТЕУ, – Київ: КНТЕУ, 2007. – С. 121–123.

11. Ольшанський О. В. Рейтингова оцінка інвестиційної привабливості регіону: Матеріали II всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. [«Українська наука в мережі Інтернет»], (Київ, 26–28 лютого 2007 р.) – Київ: ТОВ «ТК Меганом», 2007. – С. 40–42.

12. Ольшанський О. В. Особливості застосування системного підходу в управлінні інвестиційною сферою регіону: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 40-річчю Харківського державного університету харчування та торгівлі [«Стратегічні напрямки розвитку підприємств харчових виробництв, ресторанного господарства і торгівлі»], (Харків, 17 жовтня 2007 р). МОН України, ХДУХТ, – Харків: ХДУХТ, 2007. – С. 133–135.

АНОТАЦІЯ

Ольшанський О.В. Управління інвестиційною діяльністю підприємств з формування роздрібної торговельної мережі. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), Харківський державний університет харчування та торгівлі. Харків – 2008.

У дисертаційній роботі запропоновано методичний інструментарій оптимізації управління інвестиційною діяльністю підприємств з формування роздрібної торговельної мережі, який базується на концепції створення регіонального інвестиційного фонду розвитку торгівлі з метою забезпечення умов для фінансування економічно вигідних інвестиційних програм торговельних підприємств.

Удосконалено інвестиційні стратегії розвитку підприємств роздрібної торговельної мережі для територіальних одиниць з урахуванням широкого кола факторів соціально-економічного, політико-правового та демографічного характеру. Розроблено методику та

економіко-математичні моделі оцінювання ефективності інвестиційних проектів торговельних підприємств з метою максимізації прибутку та отримання додаткового ефекту від реалізації інвестиційних проектів при використанні коштів регіонального інвестиційного фонду розвитку торгівлі.

Запропоновано методику розробки алгоритму визначення ефективності інвестиційних проектів та вибору кращої альтернативи при обмеженості фінансових ресурсів, а також алгоритм розподілу результатів використання накопичень торговельних підприємств у регіональному інвестиційному фонді розвитку торгівлі. Розроблено систему показників оцінювання інвестиційної привабливості адміністративних районів областей з метою визначення інвестиційного потенціалу та встановлення рейтингу місцевих торгових комплексів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна стратегія, інвестиційна привабливість, управління інвестиційною діяльністю, підприємства роздрібною торгівлі, роздрібна торговельна мережа, ефективність інвестиційних проектів, регіональний інвестиційний фонд розвитку торгівлі.

АНОТАЦІЯ

Ольшанский А.В. Управление инвестиционной деятельностью предприятий при формировании розничной торговой сети – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности), Харьковский государственный университет питания и торговли. Харьков – 2008.

В диссертационной работе предложен методический инструментарий управления инвестиционной деятельностью предприятий розничной торговли при формировании торговой сети, направленный на активизацию инвестиционной деятельности предприятий, который базируется на концепции создания регионального инвестиционного фонда развития торговли с целью обеспечения условий для финансирования экономически выгодных инвестиционных программ торговых предприятий с помощью мобилизации свободных финансовых ресурсов юридических и физических лиц.

Усовершенствованы инвестиционные стратегии развития предприятий розничной торговой сети для территориальных единиц с учетом широкого круга факторов социально-экономического, политико-правового и демографического характера. Разработаны методика и экономико-математические модели оценки эффективности инвестиционных проектов торговых предприятий с целью максимизации прибыли и получения дополнительного эффекта от реализации инвестиционных проектов при использовании средств регионального инвестиционного фонда развития торговли.

Предложена методика разработки алгоритма определения эффективности инвестиционных проектов и выбора лучшей альтернативы при ограниченности финансовых ресурсов, а также алгоритм распределения результатов использования накоплений торговых предприятий в региональном инвестиционном фонде развития торговли. Разработана система показателей оценки инвестиционной привлекательности административных районов, областей с целью определения инвестиционного потенциала и установления рейтинга местных торговых комплексов.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная стратегия, инвестиционная привлекательность, управления инвестиционной деятельностью, предприятия розничной торговли, розничная торговая сеть, эффективность инвестиционных проектов, региональный инвестиционный фонд развития торговли.

ANOTATION

Olshankii O.V. Management of Investments in Wholesale Trade. – Manuscript.

The thesis on receipt of the scientific degree of economic science candidate on speciality 08.00.04 – Economics and Management of Enterprises (on the types of economic activity), Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Kharkiv, 2008.

The thesis offers the methodology of management of investments in the wholesale trade, which will optimize the investments of an enterprise. It is based on the concept of creating the regional investment fund for the development of trade to create the conditions for financing the profitable investment programs for the trade enterprises with the help of mobilizing free financial resources of legal and physical persons.

The investment strategies of the wholesale trade enterprises have been developed. The modernizing innovation strategy of development for the leading regions is offered. The innovation mobilizing strategy is offered for the developing regions. And the attack strategy is offered for the undeveloped outsider regions. The economics mathematical model for the evaluation of the efficiency of the investment projects of trade enterprises aimed at maximising the profits and acquiring the additional effect from the investment projects with the use of the regional trade development fund is proposed.

The methodology of the algorithm for the evaluation of the efficiency of the investment projects and the choice of the alternative in the situation of the scarce financial resources as well as the algorithm of distributing the results of stocking of the trade enterprises in the regional investment trade development fund were made more precise. The system of indices of the investments attraction of the administrative districts of the regions with the aim of defining the investment potential and the ratings of the local trade complexes has been offered.

Key words: investments, investment strategy, investment attraction, management of investments, wholesale trade enterprises, wholesale trade network, efficiency of the investment projects, the regional investment fund for the development of trade.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 2319 від 19.10.2005 р.

Відповідальний за випуск – Л.М. Яцун

Підписано до друку 00.00.2008 р. Формат 60 x 84 1/16. Папір офсет. Друк офс. Обл. – вид. арк. 1,0
Умов. друк. арк. 1,2. Тираж 100 прим. Зам. № 000

Харківський державний університет харчування та торгівлі
61051, м. Харків, вул. Клочківська, 333

ДОД ХДУХТ. 61051. Харків, вул. Клочківська, 333